

Yttrande angående Utbildningsdepartementets promemoria *Bättre anpassad undervisningstid i grundskolan, specialskolan och sameskolan* (U2022/04085)

Institutet för språk och folkminnen (Isof) lämnar härmed synpunkter på promemorian *Bättre anpassad undervisningstid i grundskolan, specialskolan och sameskolan* (U2022/04085).

Sammanfattning

Isof har, i sammanfattad form, följande synpunkter:

- Isof stödjer inte förslaget om att ta bort elevens val i grundskolan, specialskolan och sameskolan då förslaget innebär färre möjligheter för elever att välja dels modersmålsämnet dels ytterligare ett modernt språk (nybörjarspråk).
- Isof ser direkta konsekvenser för jiddisch gällande förslaget om att ta bort elevens val.
- Isof ställer sig positiv till utredningens förslag om att nybörjarspråk (inklusive teckenspråk för hörande) ska få erbjudas inom ramen för skolans val.

Generella synpunkter

I promemorian lämnas förslag om att ta bort elevens val och omfördela timmarna till bild, hem- och konsumentkunskap, musik, NO-ämnena och SO-ämnena med argumentet att alla ämnen behöver en undervisningstid som är anpassad till ämnets centrala innehåll. Isof gör samma analys vad gäller undervisningstiden för ovanstående ämnen, men vill framhålla att även språkämnen behöver en undervisningstid som är anpassad till det centrala innehållet i ämnet. Isof menar att den oreglerade undervisningstiden i ämnet modersmål inte ger likvärdighet mellan elever i olika delar av landet och att den nuvarande modersmålsundervisningen oftast är otillräcklig dels i förhållande till de syften som

anges i modersmålsämnets kursplaner och dels i relation till det revitaliseringsmål som anges inom ramarna för minoritetspolitiken¹.

I samband med att undervisningstiden utökades i timplanen för grundskolan, specialskolan och sameskolan för ämnena matematik och idrott och hälsa under perioden 2018 - 2021, har antalet timmar i elevens val i grundskolan minskat från 382 till 177. I promemorian görs bedömningen att möjligheterna att uppfylla de ursprungliga intentionerna om fördjupning och breddning i skolans ämnen och att organisera studier i moderna språk och modersmål därmed redan blivit därmed avsevärt mindre. Isof gör samma bedömning, men menar att för de ämnen som redan marginaliserats i undervisningen, dvs. nationella minoritetsspråk och svenskt teckenspråk, bör alla befintliga möjligheter till undervisning i ämnena användas.

Svenskt teckenspråk i lagtexten

I Sverige används många tecknade språk, inte bara det svenska. För att inga missförstånd ska uppstå är det viktigt att vara tydlig med att det språk som diskuteras här är *det svenska teckenspråket*. I förslagen till lagtext bör därför *teckenspråk* bytas ut till *svenskt teckenspråk*. Det gäller för övrigt inte bara de förslag som lämnas här utan även i bestämmelser i skollagen och skolförordningen.

4 Elevens val ska tas bort och undervisningstiden omfördelas

Utredningens förslag: Elevens val ska tas bort i grundskolan, specialskolan och sameskolan.

I grundskolan ska timmarna från elevens val omfördelas så att bild uppgår till 240 timmar, hem- och konsumentkunskap uppgår till 130 timmar, musik uppgår till 240 timmar, de naturorienterade ämnena uppgår till 650 timmar och de samhällsorienterade ämnena uppgår till 980 timmar.

I specialskolan ska timmarna från elevens val omfördelas så att de naturorienterade ämnena uppgår till 704 timmar och de samhällsorienterade ämnena uppgår till 1 061 timmar.

---

¹ se Isofs remissvar på betänkandet För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering – modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål (SOU 2019:18), dnr Isofs dnr 61-19/1949 samt Handlingsprogram för bevarande av de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romska Redovisning av regeringsuppdrag, Ku2019/01339/CSM, 2020-09-04

I sameskolan ska timmarna från elevens val omfördelas så att hem- och konsumentkunskap uppgår till 50 timmar, de naturorienterande ämnena uppgår till 310 timmar, de samhällsorienterande ämnena uppgår till 400 timmar och slöjd uppgår till 190 timmar.

Undervisning i nybörjarspråk (inklusive teckenspråk för hörande) ska få erbjudas inom ramen för skolans val, i stället för inom ramen för elevens val, i grundskolan, specialskolan och sameskolan.

Vid skolans val ska det inte vara möjligt att minska antalet timmar i språkval.

Isofs synpunkter

Isof stödjer inte förslaget om att ta bort elevens val i grundskolan, specialskolan och sameskolan då förslaget innebär färre möjligheter för elever att välja dels modersmålsämnet dels ytterligare ett modernt språk (nybörjarspråk).

Vad gäller ämnet modersmål hänvisas det i promemorian till Skolverkets redovisning av uppdraget om översyn av timplanerna. Där redovisas att det saknas statistik över modersmålsundervisning som elevens val, och att sådan undervisning bedöms som ovanlig (Redovisning av uppdrag om översyn av timplanen för grundskolan och motsvarande skolor, 2021). Likaså anger Skolverket att elevens val också används i mindre utsträckning för undervisning i teckenspråk och samiska. I promemorian konstateras, trots avsaknaden av statistik, att denna typ av undervisning således förekommer i liten omfattning. Isof har tidigare lyft att det i samråd med olika språkgrupper har framkommit att elever och föräldrar ofta inte känner till att språkval kan göras inom skolans val eller elevens val, och att detta skulle kunna vara en bidragande orsak till att valen utnyttjas av få.

Vidare argumenteras det i promemorian att möjligheten att, utöver språkvalet, läsa ytterligare ett modernt språk (nybörjarspråk) inom ramen för elevens val under åren har nyttjats av en liten men antagligen välmotiverad grupp elever. Samtidigt föreslås att just den möjligheten ska tas bort. Enligt Skolverkets rapport Nationella minoritetsspråk Läsår 2021/22 (Dnr: 2023:158) varierar fördelningen mellan elever som läser sitt nationella minoritetsspråk inom ramen för elevens val eller språkval i grundskolan stort mellan språken. För jiddisch är dock elevens val vanligast, och förslaget om att ta bort elevens val har därmed en direkt negativ påverkan på undervisningen av jiddisch. Sett på totalt antal elever som läser nationella minoritetsspråk inom ämnet moderna språk (fördelat på språkval och elevens val) var andelen elever som läste språken inom ramen för elevens val enligt Skolverkets statistik ca 21 procent läsåret 2015/16 (71 av totalt 336 elever), ca 20 procent läsåret 2019/20 (103 av 508) och ca 16 procent läsåret 2021/22 (92 av 561).

Isof ställer sig positiv till utredningens förslag om att nybörjarspråk (inklusive teckenspråk för hörande) fortsatt ska få erbjudas inom ramen för skolans val. Däremot ersätter inte förslaget möjligheten för enskilda elever att läsa sitt nationella minoritetsspråk som modernt språk inom elevens val.